

ΘΕΑΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Γιάννη Ξανθούλη: *Ο μάγος με τα χρώματα*

Το έτος του παιδιού, που γιορτάζεται παγκόσμια φέτος, ίσως μας δίνει την ευκαιρία να προσεγγίσουμε ουσιαστικά το γιορτασμό μ' ένα δείγμα απ' τη σκοπιά που ενδιαφέρει άμεσα και τη στήλη. Πρόκειται για την Παιδική Σκηνή του Θεάτρου Έρευνας του κ. Δημ. Ποταμίτη.

Όταν, για κάποια δική μου ασφάλεια, ρώτησα τη γνώμη της έμπειρης κ. Ζωής Βαλάση πάνω στο παιδικό θέατρο-θέαμα, η απάντησή της ήταν περίπου η υπόμνηση του Στανισλάβσκυ: «Όση επιμέλεια δείχνουμε στις παραστάσεις για μεγάλους, τόση, αν όχι και περισσότερη, οφείλουμε να δείχνουμε στις παραστάσεις για τα παιδιά». Και είχε δίκιο. Αν αυτά τα χαριτωμένα κεφαλάκια που απαρτίζανε το κοινό της παιδικής σκηνής του Θεάτρου Έρευνας δεν έχουν να εισφέρουν ορθολογιστικά κριτήρια και διαμορφωμένες απόψεις, πιστεύω πως διαθέτουν κάτι πολυτιμότερο: ένα άσφαλτο αισθητήριο, μια πριμιτιβιστική—ούτε καν αυθόρμητη—αντίδραση, που μας επιτρέπει να δια-

κρίνουμε αν και κατά πόσο το έργο επιτέλεσε το σκοπό του.

Η φαντασία αντικαθιστά τις περισσότερες νοητικές διαδικασίες στο παιδί. Τροφοδότης της λοιπόν πρέπει να 'ναι το σύνολο θεαματικών ερεθισμάτων, που θα αποτελέσει και την ωστική δύναμή της. Ακριβώς όμως επειδή η φαντασία διατρανώνει σε κάθε βήμα την παρουσία της στην τρυφερή ηλικία, το πρόβλημα συνίσταται στην εύρεση του ιδανικού σημείου σύγκλισης του θεαματικού χαρακτήρα με τη συνισταμένη των πιθανών αντιστοιχιών που δυνατόν να ανακαλέσει το θεαματικό αυτό στοιχείο στην παιδική φαντασία. Είναι, όμως, φυσικό το χτυπητό εκφραστικό μέσο, απαραίτητο για τη διασφάλιση του σκηνικού ενδιαφέροντος του παιδιού, να τείνει πάντα να παρασύρει στη διόγκωση το πρόσωπο ή την κατάσταση που επενδύει. Δυο στόχοι αντίθετοι, καταδικασμένοι στη συνύπαρξη και στη συλλειτουργία. Η λύση βρίσκεται μάλλον στην προδιαγραφή της αυτενέργειας και της συμμετοχής τους μικρού θεατή, υπό την έννοια του προέλεγχου των πιθανών αντιδράσεών του σε κάθε στάση της πλοκής. Τα πρόσωπα ή οι φιγούρες, στοιχειοθετούμενα κατά ορισμένο τρόπο, πρέπει να καλύπτουν, ως προς τη δραματική τους εμβέλεια, ένα πεπερασμένο φάσμα δυνατών απολήξεων. Οι δυνατότητες αυτές, ιδωμένες απ' την πλευρά του παιδιού, δε θα 'ναι παρά οι πιθανότητες επιλογής και μεταλλαγών της φαντασίας του, ο ίδιος ο ελεύθερος χώρος της αντίδρασής του.

Δε χρησιμοποίησα τυχαία στην αρχή τον όρο «θέατρο-θέαμα»: αυτό σημαίνει πως η ιδιάζουσα βέβαια δραματική υπόσταση των προσώπων μας εδώ, έχει να χωρέσει, αλώβητη ει δυνατόν, σε ενός είδους επιθεωρησιακή, ημιγκροτέσκα τους προβολή. Τα παραπάνω, με σωστές αντιμεταθετικές αναλογίες κι εύστοχους συμβολισμούς, τα 'χε συγκεράσει η κ. Φακίνου στην Ντενεκεδούπολη. Μάλιστα εκεί, η συμμετοχή του παιδιού είχε σχετικά ευρύ διαζευκτικό χώρο κίνησης κι απόφασης. Τα διδάγματα δε λειτουργούσαν επικαιρικά αλλά μακροπρόθεσμα, με τη σταδιακή, του μέλλοντος, αποκατάσταση των αλληγορικών μορφών στις πραγματικές τους διαστάσεις και σχήματα.

Θεμελιακό πάντως στοιχείο του παιδικού θεάτρου παραμένει η ψυχαγώγηση του παιδιού. Η συμμετοχή του στα δρώμενα

πρέπει να 'ναι απλά επικουρική, ας πούμε συμβουλευτική, για να ενεργοποιείται έτσι η κριτική του διάθεση και να αφυπνίζεται ηθικά. Τούτο όμως πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το παιδί να νιώθει απόλυτη ασφάλεια συμμετέχοντας, να μην υποψιάζεται εις βάρος του την παραμικρή υπευθυνότητα για την εκφερόμενη κρίση. Στο κάτω κάτω, το δίλημμα που ενδεχόμενα του εξακοντίζουν απ' τη σκηνή δεν το δημιούργησε μια δική του ενέργεια. Έτσι, διεκδικούμε την πιο ανυστερόβουλη αυθορμησία του, δηλαδή την παιδαγωγικότερη συμμετοχή του. Μήπως εμείς οι ίδιοι δεν εκφραζόμαστε αντικειμενικότερα και ειλικρινέστερα όταν καλούμαστε να αποφανθούμε πάνω σε θέματα που δε συνορεύουν ούτε κατά διάνοια με μας;

Ο Μάγος με τα χρώματα του κ. Γιάννη Ξανθούλη, και ως έργο και ως παράσταση (γίναν ένα), δε συγκεντρώνει μονάχα όλες τις παραπάνω αρετές. Πέρα απ' τις ευφύεστατες πρωτοτυπίες του, είναι πραγματικά έργο για παιδιά. Για όλα τα παιδιά, κάθε ηλικίας. Βέβαια τα περισσότερα σημεία των σκετς που απαρτίζουν το έργο είναι απόλυτα κατανοητά κι εύκολα παρακολουθούνται από το σύνολο του χαριτωμένα εκστατικού τους κοινού. Υπάρχουν, όμως, και μερικά σημεία που απευθύνονται σε παιδιά της σχολικής ηλικίας με κάπως αρτιότερη θέαση του κόσμου (ειδικά το σκετς με τα νομίσματα). Ο σκελετός υπάρχει πάντα λιτός, διδακτικός κι ευέλικτος. Οι συνθετότερες διανθίσεις, δίχως να αυλακώνουν βαθιά το κείμενο, επιφυλάσσονται στα μεγαλύτερα παιδιά.

Εκείνο που χαρίζει στα σκετσάκια τούτα τη στοιχειώδη (τόση όση πρέπει) ενότητα αφενός και που προστατεύει αφετέρου τα παιδιά από κάθε είδους ανησυχία για το τι μέλλει γενέσθαι, είναι ο παντοδύναμος μα καλοκάγαθος μάγος που διευθετεί αντί για κείνα ό,τι δεν πάει καλά: τη μια προσφέρει τη διακυβέρνηση του κόσμου στα ζώα για να τον γιατρέψουν απ' τα δεινά του, την άλλη συμφιλιώνει αλληγορικά σκύλους και γάτες (εδώ κι ένα πρώτο ερωτικό σκίρτημα, γιατί όχι;), την άλλη υποτάσσει στη δια βοής των μικρών θεατών δημοκρατική επιταγή τις λιχουδιές (σοκολάτα, παγωτό, καραμέλα κλπ.) που φιλονι-

κούν για τα πρωτεία, την άλλη φιμώνει τους εκκωφαντικούς ή και πλάνους θόρυβους της πόλης (την τηλεόραση, τα αυτοκίνητα, την Αθήνα). Εμπνεύσεις πλαστικές, υπαινικτικές βαθύτερων νοημάτων, ξεδιπλωμένες χωρίς προκατάληψη ή σεμνοτυφία στο παιδί, αλλά με ειλικρίνεια κι υπευθυνότητα στην πρώτη δραματική (μ' όλες τις έννοιες) μύησή του. Κι όταν ακόμα πίσω απ' αυτά τα πρώτα μηνύματα κρυφογελάει ο 'Οργουελ με την κατάληξη της επιγραφής έξω απ' το *Κτήμα των ζώων* πως: «όλα τα ζώα είναι ίσα, αλλά μερικά είναι πιο ίσα από τα άλλα», πάλι χρέος είναι αυτή η σπορά.

Ο κ. Ποταμίτης ξέρει καλά το πανηγύρι της σκηνής, και μάλιστα το πειθαρχημένο, που χρειαζόταν εδώ. Επιμελήθηκε ένα ξεφάντωμα ρυθμικό όμως, που δε σκάλωσε σε τίποτε, μόνο που είχε τη δική του σπίθα. Οι αλλεπάλληλοι υπήκοοι του Μάγου κινήθηκαν γι' αυτόν το λόγο μαγικά και με υποχρεώνουν να τους μνημονεύσω όλους ανεξαίρετα. Φύσηξαν τη ζωή, το κέφι, τη χρωματική κίνηση, τη φυσικότητα άλλοτε, κι άλλοτε το παραμύθι στις φιγούρες που ενσάρκωσαν. Διδάχτηκαν να μεταπηδούν απ' τη συμβατική σκηνική παρουσία στην αμεσότητα του διαλόγου με τα παιδιά και μάλιστα με ερμηνευτικό ήθος, σαν μπροστά σε βλοσυρούς κριτικούς διοπτροφόρους. Ήταν αλφαβητικά οι εξής: ο κ. Γιάν. Ηλιόπουλος, ο κ. Γ. Λώζος, η κ. Ρένα Μαραντί, ο κ. Ζανό Ντάνιας, η κ. Τατ. Σιαρίδου, η κ. Μαρ. Ταβουλάρη. Προσθέτω πως ειδικότερα ο κ. Ντάνιας είναι ένα αληθινό απόκτημα για την Παιδική Σκηνή του κ. Ποταμίτη. Χόρεψε, τραγούδησε, μιμήθηκε, έπαιξε, παίζοντας συγχρόνως με τα παιδιά. Τα κοστούμια που επιμελήθηκε ο συγγραφέας ήταν ό,τι πιο κατάλληλο, πρωτότυπο και φανταχτερό. Μικρή επιφύλαξη για τη χρήση αρκετών ξενικών όρων και για τους καλοστημένους στίχους που όμως δεν ξέρω αν ακούγονταν με ευκρίνεια.

Βγαίνοντας περίεργα ανανεωμένος απ' το θέατρο, ρώτησα ένα λιλιπούτειο παλτουδάκι: «Τι θα σ' άρεσε να ήσουν πιο πολύ απ' όλα αυτά;». Μου είπε: «Θα μ' άρεσε να είμαι όλα, αλλά πιο πολύ ο Μάγος, για να βάλω την τηλεόραση να παίζει κάθε μέρα Μίκυ Μάους».